

Ketut Latviassa 2.-4.5.2016

Heti vapun jälkeen 36 kettua tai ketun puolisoa tai ystävää matkasi kolmen päivän vierailulle Latviaan Leena Tamlander-Pullin kokeneesti johtamina. Matkan kohteena oli Riika ja erityisesti Jūrmala, joka sijaitsee Riiasta noin kaksikymmentäviisi kilometriä länteen.

Ketut kokoontuivat maanantaiamuna Helsingin Länsisatamaan, josta Finlandia-lautta vei heidät Tallinnaan. Siellä oli odottamassa virolainen bussi ja sen mainio kuljettaja, suomea sujuvasti puhuva Enn. Sää oli keväisen lämmin ja jatkui sellaisena koko matkan ajan. Mitä etelämmäs ajettiin, sitä suuremmiksi muuttuivat puiden vaaleanvihreät lehdenalut.

Matkan tekoa joudutti vilkas tarinointi. Yksi jos toinenkin tarttui bussin mikrofoniiin ja jakoi omia kokemuksiaan ja tietojaan Baltiasta. Niissä palattiin usein Neuvostoliiton aikaan ja silloisiin, toinen toistaan erikoisempiin kokemuksiin. Ylen Moskovan kirjeenvaihtajana työskennellyt Hannu Vilpponen palautti elävästi mieleen nyt jo yli neljännesvuosisadan takaisen ajan. Muistelua ryyditettiin aikakautta kuvaavilla vitseillä.

Matka kulki Tallinnasta pitkin Via Balticaa kohti Pärnua, jossa pysähdyttiin syömään kevyt lounas Villa Wesset – nimisen hotellin ravintolassa. Hotelli on saanut nimensä Elias Wessetistä, joka perusti viime vuosisadan alussa suklaa- ja konvehtitehtaan Pärnuun.

Helsingistä Riikaan on etäisyyttä lähes 400 kilometriä, joten kovin pitkiä taukoja emme matkan aikana pitäneet. Seuraava lyhyt pysähdys Pärnun jälkeen oli Latvian rajalla. Virolainen raja-asema on nimeltään Ikla, pieni kylä, jossa Wikipedian mukaan on noin 180 asukasta. Latvian puolella vastassa on Ainaži, joka on jo pikkukaupunki, asukkaita vajaa tuhat, kertoo sama lähde.

EU rahoittaa Via Balticaa, ja Viron puolella tien kunto onkin hyvä. Latviassa kunnostustyöt eivät vielä ole edenneet yhtä pitkälle kuin pohjoisessa naapurissa, jonka nimi muuten on latvian kielellä Igaunija. Nimi tulee kaakkoisen Viron historiallisen maakunnan Ugandin nimestä samalla tavoin kuin suomen kieleen on maan nimen Viro antanut Virumaan maakunta.

Riika (latviaksi Rīga) on Baltian suurin kaupunki (700 000 asukasta, metropolialueella n. miljoona). Saavuimme sinne illansuussa ruuhka-aikaan, joten meno hidastui, mitä lähemmäs tulimme kaupungin keskustaa. Olimme perillä hotellissa kello 18 aikoihin.

Hotelli Hanza osoittautui kelpo paikaksi. Henkilökunta oli nuorekasta ja puhui sujuvaa englantia, huoneet olivat siistejä ja aamiainen varsin maukas.

Vain noin sadan metrin päässä hotellistamme sijaitsi mielenkiintoinen rakennus, jota ei voinut olla huomaamatta: Stalinin lahja riikalaisille, 1950-luvun alussa rakennettu ns. kermakakkutorni ("Stalinin hammas"), joita on Moskovassa kymmenkunta ja lisäksi ainakin Varsovassa ja Prahassa kummassakin yksi. Baltiassa Riialla ja Tallinnalla oli kunnia ottaa

vastaan tällainen torni. Riiassa rakennusta majoittaa Latvian tiedeakatemia. Ketuista Annikki Kiehelä ja Jussi Schaupp käväisivät katsomassa rakennusta lähempää ja huomasivat, että tornin näköalapaikalle pääsi hissillä neljän euron maksua vastaan. Näkymä on upea, Annikki ja Jussi kertoivat.

Illalla kävimme syömässä Forest-nimisessä ravintolassa, joka sijaitsee kaupungin keskustassa, yhdellä sen leveistä bulevardeista. Bulevardit ovat varmasti syynä siihen, että Riikaa on joskus kutsuttu Pohjolan Pariisiksi.

Tiistain aamupäivä oli vapaata. Osa ketuista kävi jo etukäteen vanhassa kaupungissa (Vecrīga eli Vanhariika), johon tutustuminen varsinaisesti kuului viimeisen päivän ohjelmaan. Jotkut taas käväisivät katsomassa Riian kuuluisaa jugend-arkkitehtuuria Elisabetin kadun (Elizabetes iela) ja sen lähikatujen varrella. Elisabetin kadun numero kymmenessä sijaitsee valkean ja vaaleansinisen värinen, mitä moninaisimmin patsain ja krumeluurein koristeltu talo, jonka suunnitteli vuonna 1903 arkkitehti Mihail Eisenstein, elokuvaohjaaja Sergei Eisensteinin isä.

Monet pistäytyivät aamupäivällä myös päärautatieaseman lähellä sijaitsevalla tori- ja hallialueella. Se olikin varsinainen elämys. Vuonna 1930 avattu alue on Euroopan suurimpia markkinatoreja. Erityyppisille ruokatarvikkeille (vihanneksille, lihalle jne.) on kullekin oma hallinsa, joita on kaikkiaan viisi. Alun perin hallit rakennettiin ensimmäisen maailmansodan aikana Saksan ilmalaivojen hangaareiksi.

Yleisin kieli, jota kauppahalleilla kuulee, on venäjä. Latvian kieliolot ovat hyvin mutkikkaat, ja luotettavia tilastoja on vaikeaa saada. Yleisesti mainitaan, että latviankielisiä on koko maassa hieman yli puolet, mutta että Riiassa latviankielisiä olisi vain noin 45 prosenttia kaupungin asukkaista. Venäjä on joka tapauksessa koko Latvian toiseksi puhutuin kieli.

Tiistaina puolilta päivin lähdimme bussillamme Jūrmalaan, kylpylä- ja sanatoriokaupunkiin, jonka maisemia hallitsevat hienon hienosta valkeasta hiekasta muodostuvat merenrannan dyynit ja harvakseltaan kasvavat männiköt, joiden siimeksestä pilkistää vanhoja puuhuviloita. Oppainamme meillä olivat Anna Žīgure ja Jukka Rislakki, kirjailija/toimittaja-pariskunta, joka on asunut rakennuttamassaan puutalossa suurimman osan 2000-lukua. Monet ketuista tunsivat Annan ja Jukan ennestään eri yhteyksistä. Varsinaisen kontaktin tätä tapaamista varten oli ottanut Matti-Juhani Karila, joka on tehnyt TV-dokumentin Annan kanssa.

Anna toimi Latvian ensimmäisenä suurlähettiläänä Helsingissä, kun hänen kotimaansa sai itsenäisyytensä takaisin vuonna 1991 Neuvostoliiton hajoamisen yhteydessä. Jukka työskenteli Helsingin Sanomien ulkomaantoimittajana ennen ”latvialaistumistaan”. Jukka on myös kirjoittanut useita kirjoja, viimeksi hyvin dokumentoidun tutkimuksen pahamaineisen neuvostoliittolaisen vankileirin Vorkutan kapinasta vuonna 1953. Kapinan johtajiin kuului suomalainen Eino Prykä.

Jukan ja Annan kotikielenä on tottumuksen vuoksi suomi, vaikka Jukka puhuu sujuvaa latviaa ja muun muassa antaa latviaksi haastatteluja sikäläiselle medialle. Hänen nimensä muuten on latviaksi Juka Rislaki, latvian kielessä kun on tapana muuttaa kaikki vieraskieliset nimet omakieliseen asuun. Anna kertoi, että vaikka nimi Jūrmala muistuttaa suomalaista paikannimeä, kyseessä on yhdyssana: jūra (meri)+mala (ranta, reuna) = Jūrmala eli merenranta.

Nautimme lounaan Annan ja Jukan suosittelmassa ravintolassa, jota pitää heidän naapurinsa Sandra. Kyseessä on Jūrmalan ainoa (!) ravintola, jonka omistaja on latviankielinen. Ravintola ja siihen kuuluva hotelli on kaksi kertaa yritetty sytyttää tuleen, mutta tekijöitä ei ole saatu kiinni. Törkeintä ilkeältä joka tapauksessa, mutta onko syynä pelkkä kateus vai jotain muutakin, kuka tietää?

Jūrmalan kauneutta varjostaa se, että alueelle on pystytetty useita ympäristöstä ja paikallisesta arkkitehtuurista piittaamattomia, lähinnä omistajansa suurista rahavaroista kieliviä rakennuksia. Rakennusluvut on hankittu lahjuksin tai jollakin muulla epärehellisellä tavalla. Joissakin tapauksissa vaikuttaa siltä, että kysymys on pelkästä rahanpesusta, jonka jäljet johtavat järjestäytyneeseen rikollisuuteen, Venäjän mafiaan ja sen paikallisiin yhteistyökumppaneihin.

Hajonneen valtiokollektivismiin (= ns. ”sosialismi”) korvasi kapitalismi vilskeimmässä muodossaan. Sellaiseen ehkä ollaan parhaillaan pyrkimässä muuallakin kuin entisessä itäblokissa, huutaahan meillä Suomessakin valtiovarainministerin sydän Thatcherin linjalle, ja rautateiden pilkkomista ja yksityistämistä suunnitellaan. Tässä pääoman hallitsemassa maailmassa näyttävät palkkatyöläiset olevan kaikkialla samassa liemessä, vain vähän eri syvyyksissä maasta riippuen. En muista tarkkaa sanamuotoa, mutta Anna Žīgure totesi meille jotenkin näin: joskus ennen sivistys ja rikkaus kulkivat käsi kädessä, nyt niiden tiet ovat eronneet.

Anna ja Jukka ovat olleet perustamassa Jūrmalan puolustusyhdistystä ja toimivat siinä aktiivisesti. Yhdistys pyrkii kansalaistoiminnalla vastustamaan vanhojen rakennusten hävittämistä ja korruptoitua rakentamista tällä luonnonkauniilla ja historiallisesti arvokkaalla alueella. Jukka kertoi, että ongelmana on se, että Neuvostoliiton ajan perintönä monet ihmiset pelkäävät sekaantumista mihinkään sellaiseen, mikä saattaisi johtaa konfliktiin viranomaisten kanssa. Ns. ”sosialismi” tappoi todella tehokkaasti solidaarisuuden.

Tiistai-ilta oli vapaata, ja ketut viettivät sen kuka missäkin. Jotkut söivät hotellimme ravintolassa, jonka keittiö osoittautui erinomaiseksi.

Keskiviikko 4.5. on Latviassa kansallinen juhlapäivä ja vapaapäivä, jota vietetään siksi, että tuona päivänä vuonna 1990 Latvian Sosialistisen Neuvostotasavallan korkein neuvosto äänesti itsenäisyyden palauttamisesta. Korkeinta valtiollista valtaa Latviassa käyttää nykyisin yksikamarinen parlamentti, viralliselta nimeltään Latvian tasavallan Saeima.

Aamulla lähdimme hotellista klo 9.00 matkatavarat mukaan bussissa ja ajoimme Vanhaan kaupunkiin. Siellä oli oppaana Ingrid, erittäin sujuvaa suomea puhuva latvialainen, joka on opiskellut kaksi vuotta Helsingissä ja myös kääntänyt suomesta latviaksi, muun muassa *Patu ja Tatu* – lastenkirjoja.

Ingrid esitteli Vanhan kaupungin historiallisia rakennuksia ja kertoi niiden vaiheista. Yksi tunnetuimmista on naimattomien kauppiaiden keskiajalla perustaman Mustapäiden veljeskunnan upea talo (Melngalvju nams). 1300-luvulla rakennettu talo pommitettiin raunioiksi toisessa maailmansodassa. 1990-luvulla talo rakennettiin tiili tiileltä uudelleen.

Riian vanhakaupunki kuuluu Unescon maailmanperintökohteisiin, mutta sekään ei ole täysin estänyt ilmiselvään korruptioon nojaavaa uudisrakentamista. Keskiaikaisten talojen viereltä löytyi tyhjäksi jäänyt ”kokeellinen” hirvitys.

Paluumatka sujui aikataulun mukaan, ja pysähdykset olivat jälleen rajalla ja Pärnussa. Keskustelu ja muistelut jatkuivat myös kotia kohti ajettaessa. Viimeisenä puhui Antero Takala, joka kertoi leppoisasti kesämökkinsä pappamoposta ja sillä tekemistään matkoista.

Muuten, Jukka Rislakki mainitsi Jūrmalassa, että kettu on tehnyt pesän heidän tonttinsa nurkalle. Sitä voisi varmaan laajentaa suuremmallekin kettujoukolle. Ehkä lupakin hoituu, kun on suhteita tontin omistajaan.

Hannu Reime

7.5.2016

kuvat Antero Takala